

Virheellisen tiedon ja
disinformaation
tunnistaminen ikääntyneenä

TOSI VAI EPÄTOSI

Medialukutaitovisa

Nordplus

JYVÄSKYLÄN
KESÄYLIOPISTO

Vanhustyön keskusliitto
CENTRALFÖRBUNDET FÖR DE GAMLAS VÄL RY

MEDARDO ČOBOTO
TREČIOJO AMŽIAUS UNIVERSITETAS

Jaa vai tarkista

Merkkien
merkitykset:

Jaa –

Tarkista –

Jaa vai tarkista

Näet sosiaalisessa mediassa suoran videon luonnonkatastrofista, ja katsojia kehoitetaan lahjoittamaan rahaa.

Syy

Ole varovainen. Vaikka katastrofi olisi todellinen, tarkista lahjoituslinkit aina ennen jakamista. Varmista, että ne ovat luotettavilta alustoilta tai virallisilta järjestöiltä.

Jaa vai tarkista

Näet Facebookissa monien jakaman meemin, jossa pilkataan tunnettua poliitikkoa valehtelusta.

Syy

Ole varovainen – tällaiset kuvat eli meemit vääristävät usein faktoja huumorin tai propagandan levittämiseksi. Älä jaa ennen kuin olet tarkistanut tiedon.

Jaa vai tarkista

Saat perheenjäseneltä edelleen lähetetyn viestin, jossa väitetään suosituksen virvoitusjuoman helpottavan päänsärkyä.

Väite on todennäköisesti harhaanjohtava.
Terveysväitteet kannattaa aina tarkistaa
luotettavista terveyslähteistä tai lääkäriltä.

Jaa vai tarkista

Ystävä julkaisee ilmastonmuutostilastoja koskevan infografiikan ja viittaa tunnettuun tieteelliseen organisaatioon.

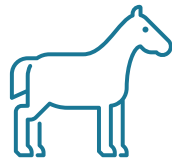
Syy →

Jos lähde on luotettava, tieto on todennäköisesti paikkansapitävää ja jakamisen arvoista. On silti hyvä tarkistaa asia myös organisaation viralliselta verkkosivulta.

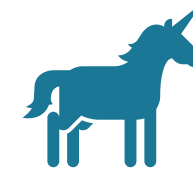
Tosi vai epätosi

Merkkien
merkitykset:

Tosi –

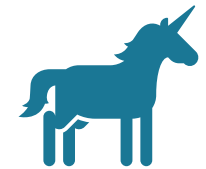
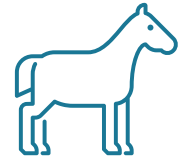

Epätosi –

Tosi vai epätosi

Uutisartikkeli, jossa on paljon tilastoja, on aina luotettavampi kuin artikkeli ilman numeroita.

Syy

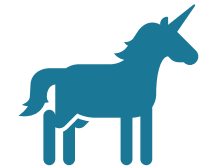
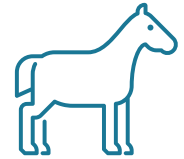

Tilastoja voidaan manipuloida tai irrottaa asiayhteydestään. Tietojen lähde ja paikkansapitävyys ovat tärkeämpiä kuin tilastojen määrä.

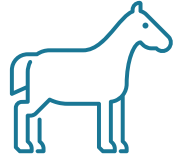
Tosi vai epätosi

Jotkin uutisartikkelit kirjoitetaan tekoälyn avulla.

Syy

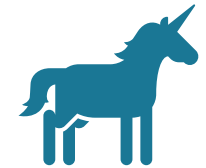
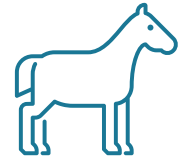

Rutiiniraportteja, kuten yritysten tuloksia tai urheilutuloksia, voidaan tuottaa tekoälyn avulla. Mediatalot voivat käyttää näitä työkaluja vastuullisesti tehokkuuden lisäämiseksi.

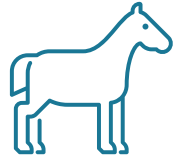
Tosi vai epätosi

Puhelimitse soittava pankin työntekijä ei saa kysyä korttitietojasi tai PIN-koodiasi.

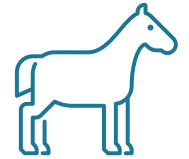
Syy

Oikeat pankin edustajat eivät koskaan kysy puhelimesta luottamuksellisia tietoja, kuten korttinumeroita tai PIN-koodeja.

Tosi vai epätosi

Jos useat mediat kertovat saman uutisen,
sen täytyy olla totta.

Syy

Mediat voivat joskus toistaa epätarkkaa tietoa yhdestä epäluotettavasta lähteestä. Jos alkuperäistä lähdettä ei kerrota tai sitä ei voi tarkistaa, on viisasta suhtautua varauksella.

Mielipide vai fakta

Merkkien
merkitykset:

Mielipide

—

Fakta —

Mielipide vai fakta

Kirjojen lukeminen on tehokkaampi tapa oppia kuin videoiden katsominen.

Syy

Tämä on subjektiivista. Ihmisillä on erilaisia oppimistapoja: jotkut muistavat paremmin lukemalla, toiset audiovisuaalisen sisällön avulla.

Mielipide vai fakta

Julkista televisiota ja radiota rahoitetaan mainosten sijaan julkisella rahoituksella tai yleisön maksuilla.

Syy

Objektiivisuuden turvaamiseksi julkiset yleisradioyhtiöt rahoitetaan julkisista varoista. Kaupalliset mediat taas nojaavat mainostuloihin.

Mielipide vai fakta

Sosiaalisen median alustat käyttävät algoritmeja näyttääkseen käyttäjille aiempaan toimintaan perustuvaa personoitua sisältöä.

Syy

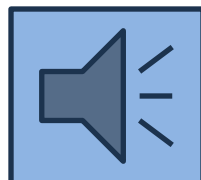

Tämä on tunnettu käytäntö esimerkiksi Facebookissa ja Instagramissa, joissa algoritmit päättävät, mitä sisältöä käyttäjien syötteissä näkyy.

Populismi vai fakta

Merkkien
merkitykset:

Populismi –

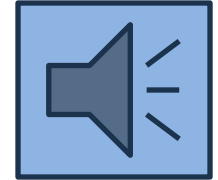

Fakta –

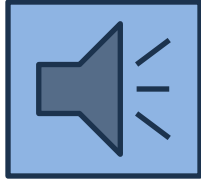

Populismi vai fakta

Poliittinen eliitti ei välitä tavallisista ihmisistä. Se toimii vain tehdäkseen rikkaista entistä rikkaampia.

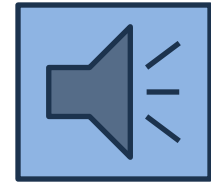
Syy

Tämä vetoaa populismille tyypilliseen ”me vastaan he” -asetelmaan ja arvostelee eliittiä ilman todisteita tai faktapohjaa.

Populismi vai fakta

Tämän vuoden budjetissa terveydenhuollon ja koulutuksen rahoitusta lisättiin 10 prosentilla.

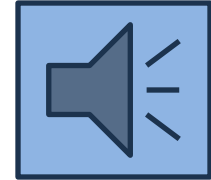
Syy

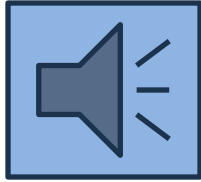
Jos väitettä tukevat viralliset tiedot, se on
faktapohjainen väite valtion menojen
painopisteistä.

Populismi vai fakta

Valtavirtamedia tekee yhteistyötä hallituksen kanssa vaientaakseen eriävät äänet.

Syy

Tämä heijastaa populistista ”kansa vastaan eliitti” -retoriikkaa eikä tarjoa konkreettisia todisteita mediakonspiraatiosta.